

skiego Instytutu Naukowego; Nr 6 M. Frank: Działalność Oddziału Katowickiego PTE w latach 1945—1957; Nr 7 A. Zaręba: Prace nad Atlasem Językowym Śląska; Nr 8 Fr. Szymiczek: Działalność PTH w woj. katowickim; Nr 9 M. Trawińska-Kwaśniewska: Stan badań etnograficzno-historycznych nad regionem częstochowskim; Nr 10 J. Szydłowski: Cmentarzysko typu dobrodzieńskiego w Olsztynie p. Częstochową. 3. Biblioteczka Wiedzy o Śląsku. Seria historyczna: Nr 1 A. Brożek: Napływ robotników spoza zaboru pruskiego na G. Śląsk w latach 1870—1914; Nr 2 A. Mrowiec: Z walk rybnickiego proletariatu przed I wojną światową; Nr 3 A. Mrowiec: Z dziejów okupacji hitlerowskiej w Rybnickim. Seria przyrodnicza: Nr 1 J. Szczerbowski: Sylwetka biologiczna wód śląskich. Seria etnograficzna: Nr 1 B. Bazieli: Z badań terenowych nad cieszyńskim hałmem ludowym. Literatura ludowa: Nr 1 Z. Obrzud: Gawędziarz wsi cieszyńskiej — rzecz o K. Krząszczu.

f) *Pozycje seryjne w druku*: 1. Zaranie Śląskie — Zeszyt IV/1959 oraz specjalny zeszyt poświęcony 15 rocznicy przyłączenia Śląska do Polski. 2. Biuletyny: Nr 11 Sprawozdanie z badań archeologicznych prowadzonych na Śląsku w latach 1957—58; Nr 12 St. Leszczycki: GOP w pracach PAN; Nr 13 G. Groebl: Przewodnik po bibliotekach woj. katowickiego. 3. Biblioteczka Wiedzy o Śląsku: Seria archeologiczna: Nr 1 R. Jamka: Pradzieje i wczesne średniowiecze G. Śląska ze szczególnym uwzględnieniem obszaru przemysłowego; Nr 2 K. Jażdżewski: Stosunki etniczne na Śląsku w I tysiącleciu przed n.e. i w I tysl. n.e.; Nr 3 A. Gieysztor: Kultura śląska między IX a XII w.

Alfons Mrowiec

II WALNY ZJAZD TOWARZYSTWA ROZWOJU ZIEM ZACHODNICH W OLSZTYNIE

W dniach 23 i 24 stycznia 1960 r. obradował w Olsztynie II walny zjazd TRZZ. Obrady Zjazdu zbiegły się z 15 rocznicą wyzwolenia Olsztyna, z rocznicą wyzwolenia pierwszego miasta wojewódzkiego na Ziemiach Północnych i Zachodnich. Stołica Warmii i Mazur użyła gościny 542 delegatom, reprezentującym ok. 50 000 członków TRZZ. Przybyli liczni goście: zasłużeni działacze byłego Związku Polaków w Niemczech, Związku Obrony Kresów Zachodnich i Związku Zachodniego. Przybyli posłowie Ziemi Zachodnich i przedstawiciele organizacji współpracujących z TRZZ. W obradach uczestniczyli także przedstawiciele rządowej Komisji Ziemi Zachodnich i Nadzwyczajnej Sejmowej Komisji Ziemi Zachodnich. W foyer Teatru im. Jaracza, gdzie odbywały się obrady, urządzono wystawę obrazującą osiągnięcia Polskiej Ludowej na Ziemiach Zachodnich i Północnych w minionym 15-leciu oraz dorobek TRZZ. Znalazł się tam również sztandar ze znakiem lilii i rodła, sztandar przedwojennego Związku Harcerstwa Polskiego w Niemczech.

Miasto Olsztyn przybrało odświętny wygląd. Ulice zdobiły setki flag i liczne transparenty. Pośród wielu haseł wyróżniał się jeden zasadniczy motyw: „Naród sobie samemu”. Te słowa konstytucji 3 maja 1791 r. stanowią też naczelną *motto* działalności TRZZ.

Zjazd rozpoczął swe obrady w godzinach rannych dnia 23 stycznia 1960 r. W prezydium zasiadli witani owacyjnie: członek Biura Politycznego KC PZPR, sekretarz KC Edward Ochab, wicepremier Rady Ministrów i przewodniczący Rządowej Komisji Ziemi Zachodnich Zenon Nowak, członek Sekretariatu NK ZSL Ludomir Stasiak, wiceprzewodniczący Rady Naczelnej TRZZ poseł Jan Izydorczyk, przedstawiciele władz miejscowych, przedstawiciele okręgów, Rady Naczelnej i Naukowej TRZZ, zasłużeni działacze Ziemi Zachodnich. W prezydium Zjazdu zasiadł również przewodniczący okręgu poznańskiego i wicedyrektor I. Z. prof. dr M. Sczaniecki.

Otwarcia obrad dokonał przewodniczący Rady Naczelnej TRZZ i zastępca przewodniczącego Rady Państwa prof. dr Stanisław Kulczyński, który w swym przemówieniu powiedział m. in.:

„Sprawa polskich Ziem Zachodnich jest wyłącznie wewnętrzną sprawą naszego społeczeństwa, nie przestając być ani na chwilę sprawą całego obozu socjalistycznego, obozu pokoju. To nie jest sprzeczność, przeciwnie — to zgodność z zasadami jednego celu i wspólnej sprawy... Integracja i odbudowa Ziemi Zachodnich i Północnych dokonała się w stopniu zdumiewającym i na wielu odcinkach pełnym i głębokim. Ze stwierdzenia tego nie wynika jednak, iż ziemie te po tylu wiekach odzyskane przestały być najbliższe naszemu sercu i naszej myśli, że nie wymagają troski i wyteżonej pracy całego narodu, że ich rozwój jest zakończony i przejść można do spraw innych... Każdy patriota Polski jest i musi być patriotą tych ziem. Nie ma miłości Ojczyzny bez szczególnego umiłowania ziem nadodrzańskich i nadbałtyckich”.

Referat programowo-polityczny wygłosił poseł Jan Izydorzycy, który omówił organiczną jedność wszystkich ziem polskich. Ze szczególnym naciskiem podkreślił on, że Ziemi Zachodnie i Północne stanowią dziś obszar gospodarczo bardziej aktywny niż za czasów niemieckich. Szeroko omówił stanowisko Związku Radzieckiego i innych państw obozu socjalistycznego w sprawie Ziemi Zachodnich. Przypomniał też pamiętne oświadczenie premiera Chruszczowa, złożone w Szczecinie 17 lipca 1959 r. Nawiązując do ekscesów neofaszystowskich, rewizjonizmu i militarizmu w NRF, poseł Izydorzycy powiedział:

„Jeśli czujemy się szczególnie powołani do ostrzegania świata przed niebezpieczeństwem rewizjonizmu zachodnioniemieckiego, to głównie na podstawie naszych tysiącletnich doświadczeń historycznych z niemieckim 'Drang nach Osten', z niemieckim imperializmem. Tego głosu czujnego ostrzeżenia nie przestaniemy podnosić, dopóki duch prusactwa i faszystowskiego rasizmu, który znalazł sobie dzisiaj ostatni przytułek w Niemieckiej Republice Federalnej, nie zostanie do szczerze wypleniony”.

Po przemówieniu posła Izydorzycy głos zabrał członek Biura Politycznego KC PZPR Edward Ochab. Reasumując osiągnięcia narodu polskiego w ciągu minionego 15-lecia, Edward Ochab wskazał na jego patriotyzm i pracowitość. Podkreślił on również fakt, że osiągnięcia Polski Ludowej nie byłyby tak wielkie, gdyby nie ustrój socjalistyczny, gdyby nie bratnia pomoc Związku Radzieckiego i innych państw obozu socjalistycznego. Przechodząc do problematyki Ziemi Zachodnich Edward Ochab przypomniał, że były one bazą wypadową imperializmu niemieckiego przeciwko narodom słowiańskim. Toteż poparcie stanowiska Polski w sprawie granicy na Odrze i Nysie jest tych narodów żywotnym interesem. Oceniając w imieniu KC PZPR jak najbardziej pozytywnie działalność TRZZ, powiedział m. in.:

„O działalności TRZZ mówią dziś głośno nasi przeciwnicy, co dowodzi, że praca Towarzystwa osiąga swój cel. Niektóre koła NRF usiłują przykleić markę 'antyniemiecką' działalności TRZZ. Ale naród polski, naród budujący socjalizm odnosi się przyjaźnie do innych narodów i pragnie żyć z nimi w przyjaźni. Najlepszym tego przykładem są nasze stosunki z Niemiecką Republiką Demokratyczną, nasze poszanowanie dla narodu niemieckiego, nasz szacunek, z jakim odnosimy się do kultury niemieckiej. Świadczą o tym wydawnictwa dzieł Goethego, Schillera, Heinego, koncerty muzyki Bacha, Beethovena”.

Po przemówieniu Edwarda Ochaba wywiązała się ożywiona dyskusja, w której wziął udział również przedstawiciel Polonii francuskiej i Stowarzyszenia Obrony Granic na Odrze i Nysie, Krakowiak. Z ramienia delegacji okręgu poznańskiego przemawiali profesorowie: dr G. Labuda i dr M. Sczaniecki.

W drugim dniu obrad największe zainteresowanie wywołało przemówienie wiceprezesa Rady Ministrów, przewodniczącego Rządowej Komisji Ziemi Zachodnich,

Zenona Nowaka, który szeroko omówił problem dalszego uprzemysłowienia Ziemi Zachodnich. Szczególny nacisk położył on również na zagadnienie rolnictwa i postępu technicznego, mówiąc m. in.:

„Ambicją działaczy Towarzystwa musi być, aby technika, postęp techniczny, nauka przodowały na Ziemiach Zachodnich, które są perłą w organizmie naszego kraju”.

Wicepremier Nowak poruszył również zagadnienia demograficzne, a zwłaszcza problem młodzieży, która wyrosła na tych ziemiach. Mówiąc o ludności miejscowego pochodzenia, powiedział:

„Tę ludność otrzymaliśmy jako największy skarb, największą siłę, największy dowód prawa naszego do tych ziem”.

Również w drugim dniu obrad toczyła się dyskusja. Przez trybunę przewinęło się kilkunastu mówców z wszystkich rejonów kraju, poruszając wiele różnych i ważnych problemów. Po zakończeniu dyskusji wysłuchano sprawozdania komisji mandatowej, zaaprobowano wniosek o udzielenie absolutorium oraz uchwalono deklarację programową TRZZ i nowy statut Towarzystwa. Wybrano nową Radę Naczelną w składzie 85 osób. Wyłoniono również 9-osobowe Prezydium. Na czele Prezydium stanął jego dotychczasowy przewodniczący, prof. dr Stanisław Kulczyński. Na stanowiska wiceprzewodniczących wybrano posłów Jana Izydorczyka, Bogdana Wilamowskiego oraz Leopolda Glucka. Ponadto w skład prezydium weszli: min. Kazimierz Secomski, red. Edward Męclewski, prof. Bernard Kula, poseł Józef Kachel, biskup Bolesław Kominek.

Zjazd wystosował listy do I sekretarza KC PZPR Władysława Gomułki, do przewodniczącego Rady Państwa Aleksandra Zawadzkiego, do prezesa Rady Ministrów Józefa Cyrankiewicza, do marszałka Sejmu Czesława Wycecha. Wysłano również listy do Komitetu Weteranów Wojny w Moskwie oraz do Rady Frontu Narodowego NRD w Berlinie.

Obrady Zjazdu owocne były w uchwały, z których najważniejsze obok zagadnień ekonomicznych i społeczno-politycznych dotyczą następujących spraw: pogłębiania przyjaźni z narodami Zw. Radzieckiego i innymi narodami socjalistycznymi, właściwego stosunku do narodu niemieckiego, uczczenia Tysiąclecia Państwa Polskiego, 550 rocznicy bitwy pod Grunwaldem oraz 15-lecia wyzwolenia Ziemi Zachodnich i Północnych. W uchwałach uwzględniono również akcję budowy tysięcy szkół, współpracę z Polonią zagraniczną, sprawę nagród za działalność kulturalną i postęp techniczny, wprowadzenie w szerszym zakresie problematyki ZZ do podręczników szkolnych, rozwój telewizji na ZZ oraz zorganizowanie w Warszawie centralnego klubu informacyjnego TRZZ.

Dwudniowe obrady Zjazdu były nie tylko przeglądem dorobku TRZZ i całego społeczeństwa w zagospodarowaniu Ziemi Zachodnich i Północnych, lecz ukazały perspektywę dalszego ich rozwoju. Obrady Zjazdu w Olsztynie posiadały doniosłą wagę polityczną. Wykazały raz jeszcze dobitnie jednolite stanowisko rządu, partii i społeczeństwa w sprawie nienaruszalności granicy na Odrze i Nysie.

Janusz Sobczak

Wyjątki z poszczególnych przemówień cytowano za „Trybuną Ludu“ nr 24 i 25 z 25 i 26 I 1960 r.

BILANS DWULETNIEJ DZIAŁALNOŚCI POZNAŃSKIEGO OKRĘGU TOWARZYSTWA ROZWOJU ZIEM ZACHODNICH

W 1959 r. upłynęły dwa lata od powstania w Wielkopolsce Towarzystwa Rozwoju Ziemi Zachodnich. Dwulecie istnienia Poznańskiego TRZZ zostało podsumowane statutowym Zjazdem Sprawozdawczo-Wyborczym 13 XII 1959 r.